

GYŐR VÁR 1594-TŐL 1598-IG.

MÁSODIK ÉS BEFEJEZŐ KÖZLEMÉNY.

A gyászos epizód után, mely által az ország egyik főerőssége, «a római birodalom kulcsa» az ellen kezére került, lássuk mi történt e helylyel, melynek elvesztével a legszebb remények dugába dőltek s hazánk sorsa mindegyre mostohábbá vált.

Mátyás főherczeg a Szigetközben szenvedett kudarcz után, tehát még a vár eleste előtt, Lajta-Bruckig ment vissza, «csekély néppel», mivel az erősbítések egyre késtek; így például a Raitenau-ezred, valamint a cseh hadak (32 zászlóalj gyalogság és 7 zászlóalj lovasság, körülbelül 20,000 ember) ez időtájt még Wels körül tanyáztak és csak október hó közepe felé érkeztek a Morva folyóhoz Dévény körül. A főherczeg időközben, még nem értesülvén a történetekről, a Burgauai őrgrófit ezredével vízen Győr alá küldé, valószínűleg azon szándékkal, hogy az ezredet a várórség szaporítása végett a várba vesse. Burgau azonban a vár sorsáról értesülvén, útját félbeszakítá és egyelőre tétlenül vesztegelt.

A nagyvezír Győrt megszállván, abba várnagyúl Ali pasát, a sorrentoi renegátot rendelé, 4000 janicsárt, 2000 lovast és 1000 spahit adván keze alá őrségül; azután a templomokat földdel kitömeté és rájuk ágyúkat állíttata és minden szükséges intézkedést a további védelemre megtett. Így rendbe hozván e ponton az ügyeket, Komárom alá vonúlt, hogy azt könnyű szerrel és az elnyert diadal hatása alatt bevegye; de a derék várparancsnok és csapatai vitez magatartása által minden igyekezete meghiúsúlt és október hó 24-én, 800 ember veszteséggel ismét Győrbe tért vissza, honnét népei a zord évszak közeledtével téli szállásokra, Buda környékére húzódtak.

Így végződött az 1594-ik évi hadjárat.

A török főserég Győr alól eltakarodván, a vár magára hagyott, erős őrségére bízván sorsa; Ali pasa várparancsnok feladata különben az által igen megkönnyebbedett, hogy az erős várral nemcsak elégséges élelmi- és lőszer-készletet vett át, hanem Tata és Esztergom eleste folytán könnyen közlekedhetett Budával. A török uralomról okmányolt adatokkal nem bírunk; valószínű azonban, hogy Győrnek és vidékének helyzete azonos volt a hódoltságban levő más területekével; hogy különben ezen uralom nem egyedül a városra és határára szorítkozott, más adatok mellett az is bizonyítja, hogy a törökök a közeli szőlőhegységben is tettek foglalásokat, a hová azután a keleti országokból származó finomabb gyümölcsfajokat behozván, alapját vetek a máig is virágzó gyümölcs-tenyésztésnek. *Csanak* falu neve alighanem ez időből ered, valamint a Rábcza-hídnál épült *Abda* falué, melyek alkalmasint egyes török főtisztek birtokát kepezék. A város épületein és a vár erődjein nagyobbszabású átalakításokat nem végeztek, kivéve az ostrom folytán beállott rombolások helyreállításait, mire őket az egyszerű katonai eszélyesség is készíteté. Nagyban véve, a törökök meglehetősen nyugodtan viselék magukat, s habár néha-néha portyáztak is a vidéken, messzebbre nem igen távoztak a vár alól, megelégedvén, ha alkalmilag egy-egy marhacsordát hajthattak abba.

Ily kiküldetésben lehetett ama 400 főből álló csapatjok is, melyet 1595-iki január hó közepe táján a M.-Óvárból kiindult keresztény portyázók utólértek, s közülök 200-at levágván, 14-et fogva magukkal vittek.

1595 május havában a várbeli őrség már fogytán lehetett élelmi szerezéssel, mert élelmezésért Budára fordult; a szállítmány el is küldetett, de Nádasdy azt hírül vevén, egy csapat gyalogsággal Komáromból Győrnek ment és a városon alól lesbe állt. A várból az élelmi szállítmány átvételére kiindult csapatokat azután Nádasdy, midőn azok már visszatérőben voltak, megtámadta, nagyobb részét levágta és 25 megrakott társzekerrel tért Komáromba vissza.

Miután a lázongó vallonok Esztergom és Buda környékét kipusztították, nagy élelemhiány mutatkozott a dunántúli megyék-

ben, senki sem mervén gabonáját vásárra vinni; ennek folytán szeptember hóban a győri várórség kenyérben nagy szükségét szenvedett; a lóhúsnak fontja 11 asperre (két fillér) emelkedett, s a várparancsnok eleségért ismét a budai pasához volt kénytelen fordulni. Jött is Budáról tevéken egy 700 mérőre rugó gabona-szállítmány, minek azonban a keresztények neszét vevén, alkalmas helyen az utat elállták és a szállítmányt zsákmányúl ejtették.¹⁾

Az egyesült magyar-német hadak ez alatt Esztergom körül táboroztak s a Dunát áthidalták; a török vezérlet ezen hidat olyképen kívánta szétrombolni, hogy a győri várórségnek meghagyta, miszerint egy erős hajót kövel és földdel megtömve a folyón lefelé úsztasson, és általa a hidat megbontsa; ez (október hó 3-án) meg is történt s így a két part közti közlekedés megszakadván, a törökök egész Esztergom külvárosai alá kalandoztak.

A magyar-német csapatok szintén szorgalmasan portyáztak és a törökben mindenkép kárt tenni törekedtek; Komáromból es Esztergomból e kirándulások nagyobbára vizen történtek; így Pálffy Miklós esztergomi parancsnok 1596 márczius havában két fegyveres sajkát küldött Győr alá kémszemlére, s ezek oly közel jutottak a vár alá, hogy nem csak kisebb ágyúval — de kézi löfegyverrel is belőhettek; — de a törökök közönyét nem bírva megzavarni e vakmerő kihívás és a falak mögül egyikök sem mozdulván, a portyázók — egy nehezebb csónakot magukhoz véve — visszatértek.

A hadviselés módja most, leginkább portyázásban állott; a keresztények részéről Pálffy és Nádasdy főkapitányok Buda felé, a győri törökök ellenben Bruck és Magyar-Óvár tájáig kalandoztak.

Bárha e kirándulások folytán némi eleség jutott is a győri várba, annak őrsége mégis élelem hiányával küzdhetett, mivel egyre Budára fordult annak pótlása végett; a Budáról küldött eleség-szállítmányok egy része ugyan bejutott Győrbe, más része azonban nem, vagy legalább a szállítmány-kiséretek fogattak el.

Az 1596-ik évi nyár folyamában vészfellegek húzódtak a győri török várórség fölött össze: ugyanis Schwarzenberg Adolf gróf, a magyarországi hadviseléssel megbízott Miksa főherczeg

¹⁾ Ortelius 287. k. k. l.

helyettese, illetve a dunamenti vidéken működő sereg alvezére, június hó közepén, midőn a külső segélyhadak is lassankint az országba érkezének, Bécsből M.-Óvárra, onnét pedig 20,000-nyi gyalogsággal és 1500 lóval, továbbá kellő számú tüzérséggel és hadiszerekkel Győr felé indult és annak közelében, a Szigetközben járatott táborn.

E mozdulat által, melyből a vár körülfárolása és ostrom alá fogása volt magyarázható, Ali pasa komolyan fenyegetve látta magát, mi okból sűrűn küldé hírnökeit a pápai, tatai, veszprémi és tihanyi várnagyokhoz, az esetleges maguktartására vonatkozó utasításokkal, valamint azon megnyugtatóssal: hogy a szultán nem késend derék seregével e tájakon megjelenni s a török őrsegeket fenyegető veszélyt mihamarább elhárítani. Ez el is múlt az által, hogy a keresztény fővezérlet Vácz bevételét vette tervbe, a hová azután Schwarzenberg is elindult. A törökök erről értesülvén, azonnal kirontottak a Szigetközre, fosztogattak és élelmet harácsolnak össze és öt szomszédos falú elhamvasztása után a várba visszatértek.

Most ismét aránylagos csend következett be Győr tájékán, de parancsnokának az élélmezés egyre sok gondot okozott; csak így érthetjük, hogy midőn november hó utolsó napján a m.-óvári parancsnok, Hager Vida egy osztályával, Győr felé portyázott, néhány török családot fogott el, kiktől a várban uralgó drágaságról valamint arról is értesült, hogy jelenleg abban 2000-nél több őrség nincs, de egyre várják, hogy az Adony melletti táborból 2000 tatár és 1500 rendes lovas fog a győri és pápai őrségek erősítésére megérkezni. Hogy a várbeliek nem csak élelem dolgában hanem pénzben is szűken voltak és nagy drágaság uralkodott a várban, kitűnik az 1596 december hó 5-en, budai útjában elfogott győrvári hadi pénztáros lefoglalt könyveiből és lajstromaiból, melyek szerint a várőrségnek 500,000 tallérnyi hátralékos zsold követeleése volt, s hogy a vár élelmiszerekben nagy hiányt szenvedett.

De a budai pasának végre is sikerült a keresztények éberségét kijátszani és a Koppány körül tanyázó tatárok kíséretében 300 mindennemű élelmi czikkel megrakott szekeret a várba juttatván, ez által a vár ismét némileg ellátást nyert.

1597 tavaszán mindkét részről gyakori portyázások történtek

a dunántúli vidéken, melyet azonban később nagyobb vállalatok is követtek.

Nevezetesen a Miksa főherczeg alatt álló császári sereg előbb *Tata*, majd *Pápa* bevételét határozta el, melyek sikere végre a Győr elleni ostromra vezetett.

Ali pasa, a győri parancsnok, a legnagyobb aggodalommal nézte a keresztény seregnek Győr körüli mozdulatait, s azon meggyőződésben volt, hogy a keresztény seregek gyülekezése csak előkészület a Győr elleni támadásra. Ezen okból tehát, de az élelemszerzés gondjai által is zaklatva, csapatai a legnagyobb fokú tevékenységet fejtették ki s míg egyrészt az ellenség mozdulatai és vállalatai felől folytonos híreket szereztek, másrészt érlelmi szeret harácsolván, a helyőrség élelmezését könnyítették meg.

Az ez alkalmakkor néha szenvedett kudarczok Ali pasát el nem csüggesztették s vállalkozó kedve, támadásainak merészsége — mely a császári seregek egy-egy részének rajtaütés útján való megtámadásában nyilvánult — bámulatra méltó.

Megkönnyebbült ugyan a török parancsnok mindannyiszor, midőn tudomására esett, hogy a keresztény hadak a sokkal jelentéktelenebb szomszédos várak bevételén fáradoznak, de végre ez is csak előkészület lehetett s Ali pasa, míg egyrészt a szükséges védő intézkedéseket megtette, másrészt a nagyvezírnél a vár ellátását és helyőrségének megerősítését sürgősen szorgalmazta.

Augusztus 20-án végre elesett Pápa is és a főherczeg ezen kedvező eredmény után ismét visszatért óvár-mosonyi állásába, kissé alább a folyó mentén választván most táborhelyét, hogy onnét a törökök átkelését a Dunán — mire e tájon több alkalmas pont kínálkozott — könnyebben szemmel tarthassa.

Nem igen érthető a fővezérlet ingadozása műveleteiben, különösen Győrrel szemben, melynek megvétele mindenestre fontosabb hadászati érdek volt, mint például a harmadrendű Pápáé; valamint nehezen érthető az ide-oda vonulás Győr mellett, ha már a fővezér annak visszafoglalására gondolt.

A főherczeg elméjében Győr elfoglalásának eszméje végre is — támogatva a Pápa előtt fogságba esett törökök vallomásai által — megérlelődött; igaz ugyan, hogy a hely fölötté erős volt és őrsége az ellenállásra elhatározott népből állott, de a főherczeg

a folytonos élelemhiányban és a védők számában beállott csökkenésben oly körülményeket látott, melyek erélyes támadó vállalatnak kedveznek.

E végből *1597 szeptember hó 7-én* a m.-óvári táborat odahagyva, a sereggel a Rábczáig hatolt, másnap pedig Győrvár alá érkezett és a Rába jobb partján, a fehérvári kapu előtt a várhoz oly közel üte föl táborát, hogy az a falakról nehéz ágyúval elérhető volt. A török tüzérség azonban nema maradt, s csak a vár előtt czirkáló járőrökre, kik a török őrszemekhez föltünően közeledtek, lövöldöztek a falakról; később a várbeliek kirentették, de csak jelentéktelen harc fejlődött ki.

Másnap, *szeptember 9-én*, a főherczeg a várat körülzárolta és seregét a várostól fél mérföldnyire azon állásokba vezette, melyeket három évvel előbb Szinán pasa foglalt el; főhadiszállását azonban még közelebb, a vár falai alatt üttette föl.

A körülzárolás után a keresztény sereg azonnal hozzálátott a vivóárkok és ütegek készítéséhez, mely alkalommal nagy hasznára váltak Szinán pasának egykori — sok helyen még be sem temetett — árcai, melyek a várárokig terjedtek. Ily módon a vár nyugatról kelet felé terjedő félkörben lön megszállva s minden közlekedés ez irányokban megszakítva. E munka folyamában sok magyar harczos érkezett az ostromlók táborába; de várták ezeken kívül még Zrínyi grófit a megyék dandáraival és az ausztriai csapatokat is.

Az ostromlók működéseivel szemben a várbeli törökök sem maradtak tétlenül s a vár belsejében sokat dolgoztak és javítottak, kivált a gyöngébb pontokon; a támadás legfontosabb pontjánál, a fehérvári kapu mellett rengeteg földhalmot hordattak össze (valószínűleg a lakosság által?), mely a bástya magasságát meghaladta s melyre láthatólag valami nehéz löveget akartak elhelyezni; naponkint ki-kirohantak az ostromlókra: a kit érhetek közülök, lekaszabolták s máskep is nagy kárt okoztak nekik, valamint hogy általában föltünően kihívó módon viselkedének, miből azt lehetete következtetni, hogy gyors és biztos fölmentés reményével éltek.

Miután az ostromzárlat foganatosítva volt és a várviváshoz szükséges földmunkák egyre haladtak, a császári vezérlet figyelme arra irányult, hogy a vár külségélyhez, de még inkább élelemhez —

melynek a vár egyre hiányával volt — ne juthasson. E végből a sereg egy része messzebb terjedő portyázásokra, oly vidékre küldetett, honnét a törökök segílyt remélhettek; e kiküldetésekhez — a dolog természeténél fogva — a mozgékony és a vidéket jobban ismerő magyar lovasság alkalmaztatott, mely gyorsaságának és vakmerő vitézségének jeleit valóban több ízben adá. Így *Pálffy Miklós* dandárából két csapat küldetett Buda felé czirkálni; ezek egyike a törököket egy nagy tónál (velencei tó?) megpillantván, magát az éj beálltaig meghúzta, s ekkor a törökre ütvén, vagy százat levágott, a többit pedig megfutamította.

A másik — erősebb — csapat a menekvő törökbe botlik, azokat újból szétugrasztja és tizenegy fogolylyal, valamint 26 jól megterhelt lóval fordul hazafelé. *Pálffy* dandárának zöme egy eleseget szállító nagyobb török csapatot támadott meg; előbb a janicárokkal találkozáván, azokat a Dunán keresztül ütze, azután pedig a tatárok táborát éjnek idején megrohanván, 200 tatárt lekaszabol, sok magyar, vallon és német hadi foglyot kiszabadíta és 1000 lovat podgyászostúl, sátrastúl zsákmányúl ejtett; a meglepetés oly nagy volt, hogy a tatárok khánja egy szál ingben alig bírt menekülni. A magyarok vesztesége csak három halottból és 60 sebesültből állott; ez utóbbiak közt voltak Izsáki György és Thuri János, a *Pálffy* népét vezető hadnagyok, egyik mellén, a másik állkapcsán vevén sebet. De visszatérőben a koczka fordult; az ellenség ismét rendbe szedte magát és minden zsákmányt elszedett a magyaroktól, csak annyit hagyván nálok, mennyit kiki paripáján elbirt.

Az ostromló sereget más oldalról is nyugtalanítás érte: a szt.-mártoni (pannonhalmi) várkastélyban tanyázó törökök ugyanis onnét naponkint Győr alá czirkáltak és az árkolással foglalkozókat egyre zavarták. Ennek véget vetendő, a főherczeg *Bernstaint* 3000 német lándzsással, 1000 Kollonics-lovással és 400 huszárral, kiket Nádasdy és Gály is kísértek, e hely elfoglalására rendelé. A török azonban a várkastélyt már a keresztények közeledésére odahagyá s titkon egy hátulsó ajtón az erdő felé Csesznek várra menekült. Szt.-Mártonban örségül 150 német gyalogos, 50 hajdú és néhány lovas maradt.¹⁾

¹⁾ Ortelius: 369. l. l.

Hogy az élelem szállítása minden oldalról lehetetlenné váljék, a vezérlét a Szigetközbe vezető hajóhídnak elégetését határozta el, mely művelettel a magyar hajdúk bízva meg, azt *szeptember 16-án* legjobb sikerrel végrehajták.

Az ostromló sereg munkái mind a mellett még sem haladhattak oly gyorsan vagy erélyesen mint azt egy komolyan szándékba vett várívásnál elvárni lehetett volna, minek a helyőrség gyakori kirohanása csak részben volt oka, s így inkább azt kell vélnünk, hogy a fővezérlét figyelmét a fölmentésre érkező török sereg közelsége, valamint a várba szállítandó élelem elfogása mód fölött lekötötte, s így kevesebb gond lőn a tulajdonképeni ostromlásra fordítva. Hogy a főherczeg egyre tartott a Buda felől várható török had meglepetéseitől, mutatják a már említett intézkedések, melyek szerint kisebb-nagyobb osztályok távolabbi czirkálásokra rendeltettek, mutatja továbbá azon körülmény is, hogy midőn *szeptember 19-én* annak híre érkezett, hogy néhány száz társzeker és 1500 főből álló török kíséző csapat a vár élmezőnyére czéljából ahoz közel érkezett, a főherczeg személyesen, Burgau őrgróf tábornagy kíséretében, indult kémszemlére, hogy a Győrbe vezető utakat megvizsgálja, és a legfontosabbat a Bernstain ezreddel, melyhez még négy darab táborigyűjtő adományozott, elállja. Mihelyt a törökök megsejdték, hogy az említett ezred a tábort odahagyta, azonnal kirohottak az ostromlók közé, mi heves, eldöntetlen harcot eredményezett.

Most egy új esemény gyöngíté a megszálló sereg számát és osztá meg a főherczeg figyelmét; a főhadiszállásra biztos hír érkezett, hogy a török 15,000 emberrel Vácot bevenni szándékozik. Erre ismét a győri táborból veszik — úgy látszik más csapatok hiányában — az ennek megakadályozására szükséges hadosztályt, *Pálffy Miklós* vezérléte alatt, ki azonban, mikor Vác alá érkezne, a törököknek már hült helyét találá. A várbeli törökök e csapatok elvonulását észrevéve, újabb kirohanást tervezének és annak előkészítéséül *szeptember hó 20-án* egész napon át hevesen ágyúzták az ostromlókat, különösen Bernstain tábort a bécsi kapu előtt. Másnap azután (*szeptember 21-én*) megtörtént a kirohanás, de jelentékenyebb eredmény nélkül. A kirohanás *szeptember 25-én* ismételtetett.

A vár fölmentéséről szárnyaló hírek mindegyre sűrűbben érkezének a táborba s a vezérlő főherczegnek elég gondot szereztek; így szeptember 26-án kémekek hírvél hozták, hogy a nagyvezír maga 40,000 emberrel Buda alól Győr felé indult s még más török csapatok is útban vannak a vár fölszabadítására. Daczára e fenyegető veszélynek a körülzáró sereg nemcsak hogy kedvét nem vesztí vállalatához, hanem fokozott erővel lát utána, hogy a körülzárólas föntartassék és a földmunkák mindinkább előre haladjanak; főkép a *bécsi kapu* előtt, — hol Bernstain tábora a várhoz oly közel volt fölütve, hogy annak ágyúitól sokat szenvedé — folyt lázas tevékenységgel a sánczolás, mivel a táborszernagy e pont ellen egy meglepetést tervezett; az ostromlók figyelme általában a kapukra irányult; különösen a *fehércvári kapura*, honnét folytonos kirohánások intéztettek és melyen át az élelem-szállítmányok a várba juthatának. Még szeptember hó 25-én néhány magyar gyalogos vakmerő elszántsággal vállalkozott az ezen kapu előtti hídnak elégetésére, de a tűz nem fogott s a vállalat nem sikerült. Erre az ostromlók e kapuval szemközt egy erős földsánczot (Katze) emeltek, s bele négy ágyút és megfelelő őrséget helyeztek. Ugyan az nap érkezett a táborba 60,000 darab zsák, valamint vízen számos tutaj, melyek szálfáiból több erődített őrház volt építendő, míg időközben az ostromlók nagy mennyiségű rőzse-köteget készítenék az árok kitöltésére; mindezen jelenségek oda mutattak, hogy a fővezérlet most komolyan el van tőkélve az ostromzárlatot föntartani s mindent elkövetni, hogy Győr még ez évben kézre kerüljön.

Szeptember hó 27-én az ostromlók újból megkísérlették a bécsi kapu előtti hidat elégetni, a mi sikerült is; ellenben a fehércvári kapu előttinek meggyújtása közben a várbeliek kirohantak, s így a vállalat ismét meghiúsult.

Lássuk már most, mikép viselkedik a török várparancsnok a megszálló sereg műveleteivel és intézkedéseivel szemben, hogy a rábizott fontos helyet megóvja. A már hét héten át húzóód ostromzár alatt sem komolyabb tűzér-támadást, sem aknamunkákat nem tapasztalván, melyek folytán réstöréstől tarthatott volna, csakis egy eshetőség lebegett szemei előtt, s ez valamelyik kapu ellen intézendő rajtaütés volt; erre nézve Tatának eleste intő például szolgált, s az ostromlók erőlködése a legutóbbi napokban

szintén erre figyelmeztették. E föltevésből indulva ki, a kevésbé veszélyeztetett *bécsi kapunál* erős őrséget állított s annak támogatására egy tábori ágyút rendelt; — a *fehértvári kaput* földdel betömte s csak egy keskeny nyílás a kirohanásra maradt fenn; — a *Duna-kapunál* egy külön tágas őrházat építtetett, melyben 80 főnyi őrség állott készen; továbbá minden intézkedést megtett a mi makacs védelemhez szükségeltetik; mivel pedig eleségben egyre érezhetőbb hiány mutatkozott, e bajon úgy kívánt Ali pasa segíteni, hogy a várban található keresztény foglyok lemészárlását — húsz előkelőbbnek kivételével — parancsolta meg.¹⁾ Ily intézkedések mellett a török parancsnok némileg nyugodtan várható az eseményeket, valamint az ostromlók vállalkozásait.

Bernstain — ki úgy látszik a várívás műszaki részét vezette — kedvencz eszméjétől sarkalva — csakugyan valami vállalatot tervezett a bécsi kapu ellen és szeptember 30-án kétszáz vallonnal vonúlt ki kémszemlére, hogy a várkapu környékét személyesen vehesse szemügyre, mert szándékát a következő éjszakán kívánta végrehajtani. A bátor férfiú egész a várárokig (itt a Rábafolyó) nyomult előre, de vakmerőségét életével fizette meg, mivel egy ágyúgolyó fejét és fél vállát hordta el. Halálával a tervezett vállalat (impresa) is elmaradt.²⁾

Említettük már, hogy a keresztény táborba szeptember 26-ika óta egyre sűrűbben szállongtak a hírek egy fölmentésre igyekező török hadsereg közeledtéről, valamint azt is, hogy mindennek daczára a vezérlő főherczeg a legkomolyabb szándékát tanúsítá az ostromzárt föntartani és az erősséget mindenáron bevenni; annál kevésbé érthető a rémület, mit annak híre okozott, hogy egy 80,000

¹⁾ Ortelius: 371. l. így adja elő; de ennek emlékezete sem a győri lakosság közt nem maradt fenn, a mi megtörtént volna, ha a mészárlás végrehajtatik, sem hazai forrásaink e kegyetlenséget nem említik föl; így e hír valószínűleg csak a császári táborban gyakori rémhírek egyike.

²⁾ Horváth M. (III. 357. l.) Tata bevételét (petárda által) Pálffyval egyetemben, *Prestyenszky* parancsnoknak tulajdonítja; de Ortelius ez alkalommal és később is mindig *Bernstainnak* nevezi; azonban halála után tetemei Leutomischlbe szállíttatnak, s így valószínű, hogy a cseh nemesi rendhez tartozott; nem lehetetlen tehát, hogy a németek a nehéz kiejtésű cseh nevet Bernstainskíra idomították át.

főnyi török hadsereg Tatahoz egy mérföldnyire már megérkezett és Győrt fölmenteni, újra élelmezni, esetleg csatát is elfogadni szándékozik. Igaz ugyan, hogy a főherczeg ez alkalommal csak vagy 20,000 harcossal rendelkezett, mivel az ausztriai tartományok és a dunántúli vidék fölkelő népei ez óráig Bruck környékén henyltek s a hadakozásra kevés kedvet mutattak; de az ellenséges táborban is a harcolók létszáma alig haladta meg a 40,000-et, melylyel szemben az erődített táborban levők komolyabb ellenállásra is jogosítva érezhették magokat. — Még kevésbé megfogható — az eddig foganatosított, hosszadalmas erődítési munkálatok és a komoly vívásra czélzó előkészületek után — azon elhamarkodás, melylyel a keresztény sereg táborhelyeit *október hó 2-án* odahagyja, a Nagy-Dunán átkel és a Csallóközben táborba száll, miután a győri tábor --- mindennel, a mi a futásban elhordható nem volt — fölgyújtá. Alig vették észre a várbeliek e menekvést, midőn szárazon és vízen a várból kimentek, az elmaradozókat levagdalták, az elhagyott tábort megszállták s az otthagytott ágyúkat a keresztények által épített hídra és annak őrségére oly hatással irányzák, hogy az utóbbi alig bírt elmenekülni.

A keresztény hadsereg Komárom alá vonúlt, hová a főherczeg kíséretével és vezérkarával október hó 5-én érkezett meg, miután a kiküldetéséből visszatérő *Pálffy* hadosztályával egy nappal előbb (október 4-én) szinte a sereghez csatlakozott. *Pálffy* az elhamarkodott hátrálás fölötti bosszúságát épen nem titkolta, mivel szerinte az ellenség ereje e menekülésre okot korántsem szolgáltatathatott. — Talán e szemrehányásnak is volt némi befolyása a főherczeg abbéli elhatározására, hogy a hadsereget október hó 9-én elindítá; híre jött ugyanis, hogy a török hadsereg e hó 8-án Tata alá érkezett és Győr felől megnyugtatta levén, Tata ostromához látott. Ez erőseget vitéz várnagya, *Vajda Kristóf* (egykori török áttért), maroknyi néppel, több akna fölrobbanása daczára és 22 roham visszaverése mellett, a közelben veszteglő egyesült sereg szemeláttára, négy napi makacs védelem után, s mivel az ígért mentés nem érkezett, éjszakanak idején titkon odahagyni kényszerült. A szándékolt támogatás állítólag azért maradt el, mert a hídverést az időjárás három napon át késlelteté.

Tata eleste után a török sereg nem folytatta többé útját

Győr felé, hanem Vác városára ment, míg a főherceg az egyesült hadsereget a Dunán újból átvezette, Verőczenél erődített tábornak készítettett, melyből a törökök támadását győzelmesen visszautasítván, a zord idő beálltával seregét részben téli szállásokra küldte, részben fölsozlatta.

Mi készteté a főherceget Győr ostromának oly hirtelen abbahagyására? Ez oly kérdés, mely talányszerű természetnel fogva mai nap, a valószínűség csak némi látszatával is, nehezen oldható meg. A fölmentésre küldött törökök érkezteről terjedő hírek már szeptember hó vége felé szájról-szájra jártak a táborban, valamint a segélyre sietők túlzott létszámáról is, de mindennek daczára a főherceg nem tágit, az ostromzárt nemcsak nem akarja beszüntetni, sőt éppen e napokban látjuk bizonyos komolyabb vállalatok megkísérlesét, melyekből a vár bevételére czelő törekvés kivehető; hogy szeptember hó végső napjaiban a keresztény hadvezérlet egy esetleges, siettetett elvonulást számításai közé föl sem vett, mutatja az is, hogy még október hó 1-én három — sáncz-kosarakkal és rözse-kötegekkel terhelt — nehéz hajót vártak a táborban, melyeket azonban a várbeli törökök a hajósoktól elszedtek. Igaz ugyan, hogy az őszi hideg, esős időbe behúzódó ostromlás alatt az egészségi állapot is sokat szenvedhetett, de ez a hirtelen elhatározást még nem indokolja.

Legvalószínűbb oknak tartjuk Bernstain tábornoszernagy halálát, ki a főhadiszálláson a vállalkozó szellemet képviselte, s halála után nem volt senki a főherceg környezetében, kire a vállalat folytatását a siker reményével bízhatá.

Így Győr várának sorsa ismét bizonytalan időre s a kereszténységre nézve károsan dőlt el; különben el volt már az döntve akkor, mikor a hadvezérlet az amúgy is megkéssett hadjáratot avval kezdi meg, hogy a hadászatiilag mi értékkel sem bíró s különben is jelentéktelen Pápát fogja ostrom alá, erre időt, fáradságokat és emberéletet pazarol. A csekély siker után, mit Pápa bevétele képezett, a kereszténység, tizenkét napi idővesztés mellett, ismét megteszi a vár mellett vezető útát kiindulási pontjához, hogy ott tizenhat napi veszteglés után végre Győr vár elfoglalásához készüljön, a mi végre — harmincz napi késéssel — fogatba vétetik; de a jó alkalom a meglepésre ekkor már elmúlt.

Ha pedig áll az, mit az egykorú Illésházy mond: «hogy Győr mind fekvése, mind mesterség által annyira meg volt erősítve, hogy rövid időn egész Németország sem vehette volna meg»; akkor kár volt annyi erőt oly hosszú időre Győr alatt lekötöni és a hadsereget más, üdvösebb működéstől elvonni.

Az 1598-ik év zord időjárással és nagy havazásokkal köszöntött be, olyannyira, hogy a január hó elejére hirdetett gyűlését az osztrák rendeknek el kelle napolni, mi a jövő hadjáratra vonatkozó előterjesztések készletetését is magával hozta. — A győri viszonyokról ez új év kezdetén keveset tudunk; föltehetjük azonban, hogy Ali pasa a keresztény sereg elvonulta után magát élelemmel kellően ellátta s a mostoha időben is szövetségest látva, nyugalommal nézett a jövő elé. Talán növelte a biztosság ez érzetét azon hír is, hogy a budai pasához három csausz érkezett, kik a török császárnak ama szándékát jelenték be, hogy a kedvező évszak beálltával személyesen 300,000-nyi hadat vezet Magyarországra.

E hír azonban a keresztény hadsereg vezéreit is fölébreszté s az élénk vágynak, a múlt év kudarczait Győr körül helyreütni, *Schwarzenberg Adolf* gróf tábornagyban jelentékeny szónólója akadt; de hozzájárultak ez elhatározáshoz *Pálffy Miklós* nógatásai egy ily vállalatra, ki — mint láttuk — nagyon bosszankodott az elhamarkodott visszavonuláson, s egyre Győr bevételeét sürgette.

A nagy vállalathoz szükségesek — hágcsók, hídrészek, petárdák, mozsarak, stb. — előkészítését *Schwarzenberg* Bécsben nagy óvatossággal végezteté, s e készletet azután *Sprinzenstein* márczius hó 20-án hajókra rakatta s Komáromba usztatta. Időközben egy híd veréséhez szükséges anyag Komárom alatt készletben állott, es 26-án az áthidaláshoz a parancs kiadatott.

Már az előző napokban *Schwarzenberg* egész csendben magához vonta *Pálffy* dandárát *Esztergomból*, valamint don *Lopez* népeit Komárom körüli téli szállásakiról, olyképen, hogy a még titokban tartott vállalathoz tíz század francia-vallon, három század magyar és négy század német gyalogság, továbbá tizenegy század francia-vallon, spanyol és német lovasság, végre 1000 huszár állott rendelkezésre, mindössze 5150 ember.

Megemlítendő, hogy *Schwarzenberg* már jóelőre biztos tudo-

mást szerzett magának mindazon viszonyokról, melyek vállalatára befolyással lehetnének, s különösen a kapuk és ajtók, hidak, árkok és utak állapotáról szerzett magának kellő adatokat, melyekre azután terveit alapítá.

A hid *márczius hó 27-én* délelőtt készen állott; a csapatok délután 1 órakor átkeltek a Dunán, két petárdát, néhány létrát és hidrészeket szekereken hordva magokkal. Czirkáló lovasok már négy órával előbb Győr felé küldettek, nehogy a törökök hírt vegyenek a csapatok közeledtéről; s mivel Tata szinte török kézen volt, ez irányban járőrök által kellett a menetet biztosítani. Napnyugtára a Czonczó-patakhoz ért a kis sereg, és azon valószínűleg Ácsnál átkelven, folytatta útját a Bakony-folyásig, mely Gönyőnél a Dunába szakad; itt tölté az éjszakát. E menetet a nagymennyiségű, de most már olvadni kezdő hó igen megnehezíté, s a népeket igen kifárasztá; a csapatok mégis az első napon majd három, a másodikon pedig több mint két mérföldet tettek. E tábor helyét Bana környékén kell keresnünk, miután tudjuk, hogy a csapat útját másnap Győr felé egy mérföldre folytatta, azután — eddigi irányától eltérve — jobbra húzódott és «Német» tájékán, ott, hol a Szigetköz kezdődik, ismét megállapodott, az éjszakát bevárando. E második táborhely vagy a mai Vének faluval szemközt, a kis Duna jobb partján keresendő, hol a hullámos és bokrokkal benőtt terep igen jó alkalmat szolgáltatott a meghúzódásra, vagy kissé délnek, a szentiványi határban, hol egy dülő mai napig is «Német-hegy» nevet visel. — Itt a fővezér csapatait jól elfödve elhelyezvén, azok parancsnokait magához hívatá, és szándékát, valamint az annak kivitelére vonatkozó utasításokat most közlé velök, egyúttal meghagyván nekik a legnagyobb pontosságot és óvatosságot.

Miután előző kémszemplék alapján tudva volt, hogy a fehérvári kapu előtti hidat a vár-árok ellenpartján (contre escarpe) csak egy farács-ajtóval szokták a törökök elzárni, s hogy a felvonó hidat is gyakran úgy hagyják, különösen ha élelmi szállítmányt vártak Buda felől, — a mint az most is várandóban vala — a terv ezen kedvező körülményeken alapúlt, s az intézkedések a következőkben álltak:

Mihelyt a sereg a vár közelébe érkezik, a kapu bedöntéséhez és a metaláni áthidaláshoz szükséges eszközök a legnagyobb csend-

ben leraktnak és a rögtöni használatra elkészítettnek; azután öt huszár, ki a török nyelvben jártas, előre lovagol, hogy az őrséget, azon ürügy alatt, mintha a várt eleség-vonat a falak előtt állana, a hid lebocsátására bírja; ha ez nem történe meg, Vobecourt százados a kisebb petárdával nyissa meg a rács-kaput és a míg a készletben tartott anyaggal a gyors áthidalás elkészül, Cawiasch (Cuias) hadmérnök a nagyobbik petárdát hordó szekeret előre tolatja, míg vele a kapuhoz ér, azután onnét leemelvén, ahhoz erősítetteti s meggyújtatja; ha a nagy petárda fölrobbant, a kapuboltozatot Vobecourt százados fegyvereseivel azonnal elfoglalja.

Ennek támogatására Obernbruck alezredes két század franczia és két század vallon gyalogsággal következik és a jobb kézre eső utcákat szállja meg, azután ismét négy század franczia és vallon zsoldos következik, kiknek föladatuk lesz a kaputól balra eső utcákat elfoglalni és a bécsi kapuig nyomulni. Ezek után a magyar hajdúk jönnek *Örsi Péter* esztergomi hadnagy vezetése alatt és a vár-gátat jobbra-balra a kaputól, különösen a magyar és szentdombi bástyákat fogják kézrekeríteni és megvédeni, míg don Lopez százada utánok nyomulhat, hogy munkájokban támogathassa őket. A hajdúk és Lopez után Strassoldo úr lovas-százada fog benyomulni és a kaputól balra alkalmas helyen állást foglalni és abban a főparancsnok további rendeletéig megmaradni. — Végre maga Schwarzenberg a hátralevő franczia, vallon és német gyalogsággal és Hoin lovas-századával fog érkezni és a főtérig fog haladni, hogy csapatait, a hol a szükség kívánná, azonnal megsegítse. — Az utolsó csapat de Verling lovas-százada lesz, ki is a vár-gát és házak közt egész a Duna-kapuig nyomul, hogy az ellenség gyülekezését megakadályozza.

Pálffy 1000 huszárból és két század német lovasból álló dandára a kapun kívül marad és a falak körül czirkáltatja járőreit, hogy a vár környékét szemmel tartsa. A társzekerek és podgyász, a lovasság védelme alatt szinte kívül marad és a főparancsnok rendeletéig helyét el nem hagyhatja.

A fővezér meghagyta a parancsnokoknak, hogy népeiket kötelességök teljesítésére és vitéz magatartásra serkentsék; fegyvelm dolgában szigorú parancs adatott ki, különösen a rablás vagy zsákmánylás ellen; ki a sorokból kilép, vagy egy lakásba hatol,

azonnal fölkonczolandó; ellenben megigéri a fővezér a harczosoknak, hogy ha a vár «Isten gondviselése és az ő vitézségök által» elfoglaltatik, az összes zsákmány egyenlő arányban fog köztük kiosztatni.

Ezek valának a főparancsnok intézkedései, melyek által azon «dicső hadi vállalat előkészítettik, mely harczaink történetében a legkitünőbb jelenetek közé számítható, s annál méltóbb a magasztalásra, mivel csekély erővel nagy eredményt tudott előmutatni». A parancsnokok úgy vélekedének, hogy legsikeresebb lesz a várőrséget éjfél utáni egy és három óra közt meglepni; e szerint rendezék be azután indulásukat napnyugta múltával a Vének körüli táborhelyről és délnek nagy kerülőt téve, nehogy a várbeliek által észrevéttessenek, árkon-bokron kellett haladniok; a menet öt órányi időbe telhetett. Nagy aggodalmat szerzett a főparancsnoknak, hogy az éjjel holdvilágos és szélcsendes volt, mely körülmény könnyen meghiúsíthatta volna a vállalatot: a vonuló had moraját, a fegyverek csillogását a falakon álló őrszemek észrevehették volna. Ekkor — mintegy az isteni gondviselés rendeltére ¹⁾ — erős északi szél támadt és a Dunából emelkedő ködöt, de meg a felhőket is a hold tányérja elé hordta és annak világosságát elhomályosítá, miáltal az észrevétlen közeledés fölötté megkönnyítve lön; ez eseményt a keresztények bátorító előjelnek tekintették.

A vár közelébe érven a csapatok — melyek azon rendben haladtak, melyben a várba valának nyomulandók — nagy csendben kissé megállapodának, a még szükséges előkészületek megtörtentek, mire Schwarzenberg Pálffy Miklóst néhány huszárával maga mellé vevén, a hadosztály élére lovagolt és nagy vállalatát Isten nevében megkezdendő, a csapatokat megindítá.

És valóban, az ég jóvoltából, minden kedvezően folyt le; a beállott sötétség segélyével az elől lovagló öt huszár a fehérvári kapu előtti farácsig jutott; ekkor a kapu fölötti török rájok kiáltott s kilétököt tudakolá, mire ők, el levén már készülve, azt felelék, hogy a Budáról várt élelem megérkezett a falak alá, s hogy még ez éjjel a várba kívánnak avval jutni, nehogy valami váratlan baj

¹⁾ «Aus sonderbarer schickung Gottes» stb. Ortelius: 389. l.

érje a szállítmányt, mi végett sürgették a híd lebocsátását, hogy azon a szekerekkel azonnal bevonúlhassanak a várba; s hogy a törököket még nagyobb biztosságba ringassák, előadták, hogy híreket hoznak Budáról, Áron agától (a szultán főszállásmesterének fia) Győrött tartózkodó menyasszonyának. E beszélgetés közben a petárdás szekér és kezelői is elérkeztek a rács-ajtóhoz, mely egyszerű rázásra kinyílt; azonnal tovább nyomúlva az árkon át vezető hídon, úgy találták, hogy a vonó-híd is le van eresztve, mivel a törökök már napok óta várták a budai szállítmányt. Most a lehető legnagyobb óvatossággal a kapuhoz közeledtek, a petárdát gyorsan annak jobb szárnyához erősíték s a kanóczot meggyújták. E művelet alatt azonban a kapuőrség már gyanakodni kezdett, hármat a petárdával foglalkozók közül lelőtt és lármát csapott; — de már későn: A petárda tüzet fogott, fölrobbant, s a kapu felét belökte. Vobecourt embereivel azonnal ott termett s a másik szárnyát is benyomván, a kapu alá nyomult, annak őrségét lekasabolá s a nyomában járó Obernburggal a városba hatolt. Követtek őket a hadosztály csapatai a már ismert rendben s kiki ipárkodott az előre kijelölt helyet elfoglalni.

A tanyáin és szállásain mély álomban nyugvó török várőrség a zajra fölriadt, fegyvert ragadt s a szabadba sietett; de rendezett védelemről már szó nem lehetett. Eleinte egyenkint, sokan egy szál ingben, harcztak életökért; majd nagyobb csapatok verődtek össze és bőszt elszántsággal rohantak a támadókra, s különösen a főtéren és a környező utcákban dúlt az ádáz harc és mészárlás, mely majd öt óra hosszan tartott. Időközben a magyar gyalogság a legközelebbi bástyákat foglalta el, a lovasság is benyomult és növelte a zavart, mi a törökök sorakozását és rendszeres ellentállást meghiúsította; most a belső várból (várkastélyból) Ali, a várparancsnok tört elő válogatottt embereivel s hősiess elszántságában csodát művelt, mint Kinizsi Pál, két kézzel harczt, mind a két kezében forgatva az aczél, — de minden erőlködése kárba veszett, s végre halálos sebekkel borítva rogyott le; fejét később a győztesek a magyar bástyára tűzték ki a diadaluk jeléül.¹⁾ — Már

¹⁾ Lehet, hogy ez alkalommal, már hajnalra járván az idö, a városban egy kakas megszólalt; erre Alinak odakiálták, hogy végörája ütött.

órákon át dült a harc, s ha az ellenállás egy ponton lankadni látszott, egy másik utczában vagy térségen a harc tüze újra föllobbant. Mindenki, ki valaha egy utcai harcban részt vett, tudni fogja, hogy az a legjobb csapatot is kemény próbára teszi: a csapat kisiklik vezetői kezeiből, a fegyelem kötelékei megbomlanak, az egységes és vezényszó után való működés megszűnik, s kiki magára hagyatva, oda fordul, hová őt jó- vagy balsorsa viszi; képzeljük ehhez a helyiséggeli ismeretlenség és a sötétség által fokozott zavart, s némileg meg fogjuk érteni a nehéz föladatot, melyet a keresztény hadaknak megoldaniok kellett; — elképzelhetjük, hogy a támadókra nézve többször igen válságos perczek álltak elő, mert a törökök a fenti körülményekből hasznot húzva, egyre nagyobb tömegekben folytatták a küzdelmet, miközben háromszor nyomták vissza a támadókat. Egyszer a janicsárok egy zárt csapatja már a fehérvári kapuig hatolt és a harc a keresztényekre végzetessé kezde válni; de Schwarzenberg, kinek már semmiféle tartalék sem állott rendelkezésére, küzent Pálffyhoz, hogy a huszárságát lóról leszállítván, azokkal nyomúljon a városba. Pálffy személyesen vezette be huszárait, a janicsárokat megtámadta s visszaszorította. E rohammal a várórség sorsa el volt döntve s minden kilátás győzelemre vagy menekülésre elenyészett; minden török csak a puszta létért küzdött, ösztönszerűleg; az életben maradtak az éjszaknyugoti és éjszakeleti bástyák felé szorítottak: különösen ez utóbbi ponton, az úgynevezett szentdombi bástyán 300 török védelmezé magát kétségbeesetten; de a huszárok, vallonok es németek megrohanták őket és oly mészárlást vittek végbe, hogy a vér a bástyáról patakzott.¹⁾ Itt történt, hogy néhány janicsár, a hasztalan küzdelem kimenetelén kétségbeesve, tüzet vetett a löporfárba, minek folytán a bástya légberöpült, romjai alá temetve a vitéz védőket és 300 keresztény harczost is.²⁾ A várkastélyban még Omár aga tartotta magát makacs elszántsággal és a hozzá intézett

mivel a hagyományos, a vár vesztét hirdető rézkakas kukorékolt. A kérdéses rézkakas most a győri főgymnasium múzeumában őriztetik.

¹⁾ Most e hely «Vérhalom» nevet visel.

²⁾ Állítólag egy török lovas itt oly szerencsésen röpült a légbe, hogy hogy a közeli Dunába esett, honnét azután lovastól kimenekült.

fölvívásra sem akarta magát megadni; de midőn megvilágosodott s a keresztények a közeli bástyáról néhány ágyút szögeztek feléje, reményt veszve meghódolt.

A győzelem teljes volt, «mire márczius 29-ike megvirradt, a város és belső vár (várkastély) a győzők kezében volt»; 188 különféle nagyságú ágyú és mozsárágyú, két darab kerekeken szállítható, vascsövű orgona,¹⁾ nagymennyiségű golyó, bomba, lőpor, salétrom és fegyverzet, 700 nemesvérű paripa, továbbá arany- és ezüst-pénz, ékszerek, drága prémek váltak zsákmánynya; — végre bőség mutatkozott liszt-, rizs- és mézben, valamint szárított húsban és török süteményekben. Több mint 1500 török hullája hevert az utcákon, 400 keresztény rab nyerte vissza a szabadságot; de a támadók közül is 600 veszté életét, legtöbbje a szentdombi bástya fölrobbanása alkalmával.

Az egész vállalat kitűnően volt előkészítve s nagy óvatossággal, kitarással és vitézséggel végrehajtva. Föltűnőnek látszik, hogy a győri törökök mitsem tudtak egy ily nagyobb csapat közeldétéről, mely péntek déli óráitól szombat estig Komárom és Győr között ide-oda mozgott; de ennek oka abban keresendő, hogy a törökök által megszállva tartott és más városok közt semmiféle közlekedés nem létezett, s még a környező vidék is néptelen volt.

Így került Győr — mely három év és hét hónapig volt török kézen — újból vissza a kereszténység hatalmába, melynek «kulcsa és előfala» volt. Nagy volt az öröm nemcsak Magyarországon, de az osztrák tartományokban, sőt egész Európában, különösen Rómában és Velenczében, hol mindenütt hálaadó isteni tiszteletekkel ülték meg a nagyjelentőségű diadalt. Így történt ez Prágában is, a császár székhelyén, hová Schwarzenberg futárt menesztett. Az uralkodó Schwarzenberget Győr vár parancsnokává és kormányzójává nevezte ki s czímerébe török fejet marcangoló hollót (Raabe) adott emléktül, egyúttal megengedte, hogy az összes zsákmány a győztesek közt egyenlően osztassék ki. Pálffy Miklósnak az ausztriai rendek arany serleget ajánlottak fölhála jeléül, mit szívesen vett, minden más jutalmat visszautasít-

¹⁾ Oly lövő szerszám, mely a mai mitrailleuse eszméjét látszik csírájában képviselni.

ván: «mert» — úgymond — «a mit tettem, avval hazámnak adcsa voltam, tehát jutalomra való igény nélkül tettem». ¹⁾

A város bevétele után Schwarzenberg a megrongált fehérvári kaput és hidat helyreállíttatá és ugyanott erős falat húztatott, s minden irányban a vár belső és külső biztosságáról gondoskodott; különös gondot fordítván az őrszolgálatra, melyet legmegbízhatóbb embereivel végeztete, de azért maga is éjjelenként utánlátott, hogy az őrszemek kötelességöket teljesítsék.

Néhány nap múlva Miksa főherczeg is a városba érkezett, kétszer körüljárta a falakat, azután sajkára ülve s a várárkon körülhajózva, megszemlélte a korábbi vívásból fönmaradt lőrések és aknák nyomait.

A törököket Győrnek eleste mód fölött levere, mivel legkevésbbé várták e csapást; hogy a nyár folyamán csakugyan a szultán látogatását várták Győrött, kitünt abból, hogy annak bevétele után a keresztények néhány lakházat, keleti módra, szőnyegekkal és drága szövetekkel díszítve találtak, melyek a nagy vendég fogadására voltak előkészítve. A budai pasa haragjában a győri szerencsétlenséget hírül hozó futárt fölakasztatá, továbbá három napi szigorú böjtöt rendelt el.

Végül emlékezzünk meg ama «névtelen hősről» (mert már akkor is voltak és lenni fognak mindig, míg az emberek harczokat vívnek), kik önfeláldozásukkal Győr vár visszafoglalását lehetővé tették, mivel ez esetben is — mint a hadtörténelem számos tényeinél — tapasztalhatjuk, hogy a lángész legszebb fogalmazványai a kivitelnél szerény tényezőkre szorúlnak, kik ha a döntő pillanatban nem kellően végzik szerepöket: az egész megghiúsúl. Emlékezzünk meg hálásan az elől lovagló öt huszárról, Vobecourtról és embereiről, kik, mint a halál kiszemelt áldozatai, közeledtek a várhoz és hősies önfeláldozással vitték véghez a cselekedetet, mely által Győr fölszabadúlt, hogy török kézre soha többé ne kerüljön.

KOZICS LÁSZLÓ.

¹⁾ Patuzzi: Geschichte Österreichs, II. 39. l.